

Från ven till ven

Tillgång till färskt blod är helt nödvändigt för stora delar av sjukvården, därför är det viktigt att så många som möjligt ger blod. Här får du följa blodets väg – från blodgivare till patient, en resa som innehåller flera olika steg.

Blodet ska bland annat testas, centrifugeras, delas upp för att sedan ges till den som behöver det.

TEXT: JAKOB AXELSSON FOTO: ROGER LUNDHOLM

BLODGIVNINGEN

På blodcentralen i Lund ligger Magnus Olsson i en av stolarna med en nål instucken i armen. Han ger blod för 98:e gången. – Jag tänkte att jag skulle hinna ge blod hundra gånger innan jag fyller 50 år, så det ska jag nog hinna, säger Magnus Olsson. Han brukar ge blod fyra gånger per år och blir i princip aldrig påverkad av det.

BLODGIVNINGEN

Varje blodgivning tar cirka tio minuter och en elektronisk våg med automatstopp ser till att man inte ger mer än 450 milliliter. Blodpåsen innehåller antikoaguleringsmedel, som gör att blodet inte levrar sig. Efter avslutad blodgivning transporteras blodpåsen till laboratoriet för tester, centrifugering och sedan till förvaring.

BLODET DELAS UPP

När blodet kommer till laboratoriet centrifugeras det för att delas upp i sina olika beståndsdelar. Genom centrifugeringen lägger sig blodet i olika skikt. Längst ner finns de röda blodkropparna följt av de vita blodkropparna, trombocytterna och överst plasman. De olika komponenterna tas om hand var för sig.

Till blodcentralen i Lund kommer det cirka 50 personer varje dag och ger blod. På blodcentralens laboratorium i Lund tar man hand om blod från Lund, Malmö, Landskrona, Ystad och de två blodbussarna som finns i Skåne. Motsvarande laboratorium i Skåne finns också i Kristianstad och Helsingborg. Motsvarande laboratorier finns även inom andra landsting.

ALLT BLOD TESTAS. Blodet måste vara fritt från smitta, därför testas allt blod. I samband med blodgivningen tas ett par rör med blod för sex olika tester: Blodgrupp, Hb-värde (blodvärde), hiv, hepatit B, hepatit C och syfilis. Innan blodet kan användas ligger det i karantän i väntan på att testresultaten är klara. Det tar cirka ett dygn. Blodpåsarna lämnas inte ut förrän testerna är klara och godkända.

Det görs också ett noggrant och systematiskt kvalitetsarbete under hela processen. Fina Kenari, biomedicinsk analytiker, gör här en hemolyskontroll, vilket innebär att hon kontrollerar att de röda blodkropparna inte har gått sönder i påsarna.

FÖRVARING. När blodet är uppdelat i sina beståndsdelar och testerna visat att blodet är fritt från smitta, förvaras det i specialdesignade skåp. Blod är en färskvara. De röda blodkropparna kan lagras i högst 42 dygn. Detta görs i kylskåp vid en temperatur på +4 till +6 grader.

Trombocyterna (blodplättarna) ska däremot förvaras i rumstemperatur på ett skakbord och måste användas inom fem till sju dygn.

Trombocyterna är livsviktiga för bland annat benmärgstransplanterade patienter och cancerpatienter som behandlas med cellgifter (cytostatika).

PATIENT FÅR BLOD Charlotte Stode är en av många patienter som är i behov av blod. Innan blodtransfusionen påbörjas görs en noggrann matchning mellan Charlottes blod och givarblodet.

– Jag har en medfödd, kronisk blodsjukdom som gör att jag behöver blodtransfusioner ungefär var åttonde vecka. Jag försöker att se på blodtransfusionen som ett besök hos frisören, det är en del av min vardag och jag känner mig hemma på mottagningen och med personalen som jobbar där. Blodtransfusionen tar cirka tre timmar och efter andra blodpåsen börjar energin att komma tillbaka och det blir lättare att andas, berättar Charlotte Stode.

VAD ANVÄNDS BLODET TILL?

Röda blodkroppar – det som många tänker på som blod – höjer blodvärdet i kroppen och gör så att man kan syresätta sig bättre.

Plasma – ges exempelvis till brännskadepatienter för att deras sår ska läka bättre.

Trombocyter (kallas också blodplättar) – ges bland annat till cancerpatienter under deras behandlingstid. För lågt värde på trombocyterna ökar blödningsrisken.